

תאריך: 13.04.26

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס
"טקסטים תלמודיים - נזיקין"
פרופ' ברק כהן | המחלקה לתלמוד ותורה שבעל פה
מספר 09-1624-01 – Seder Neziqin – Talmudic Texts

הרצאה	סוג הקורס:
4	היקף נ"ז:
תשפ"ז	שנת לימודים:
שנתי	סמסטר:
יום שלישי, 16:00 – 18:00	יום ושעה
ימי שלישי 10:00 – 12:00	שעת קבלה:
Barak.cohen@biu.ac.il	מייל מרצה:
_____	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

הקורס יעסוק בלימוד טקסטים תלמודיים מתוך סדר נזיקין בתלמוד הבבלי, תוך היכרות מעמיקה עם שכבותיו הספרותיות ודרכי התפתחותן. במסגרת הקורס ייבחנו סוגיות מרכזיות מן הסדר, תוך הבחנה בין רובדי היצירה השונים, ובמיוחד בין הספרות האמוראית לבין החטיבה המאוחרת של התלמוד הבבלי, המתעצבת בשלהי תקופת האמוראים בבבל (427–500 לספירה) ומהווה שלב מעבר אל הספרות הסבוראית (500–689 לספירה).

הקורס יציע בחינה מחודשת של הנחות יסוד במחקר, באמצעות ניתוח פילולוגי וספרותי של סוגיות נבחרות, תוך עיון במקורות מקבילים ובחומרים כרוניקנים מתקופת הגאונים. דגש מיוחד יושם על זיהוי מאפייניה של השכבה המאוחרת—לרבות דרכי עיבוד, הרחבה ודיאלקטיזציה של המסורת האמוראית—ועל פיתוח כלים מתודולוגיים לזיהוי שכבות אלו בתוך הסוגיה התלמודית.

מטרות/תוצרי הלמידה

ידע

1. הלומדים יתארו את מכלול החטיבות הספרותיות המרכיבות את התלמוד הבבלי
2. הלומדים יגדירו את סוגי התוספות המאוחרות בתלמוד הבבלי
3. הלומדים יכתבו מהן דרכי הזיהוי של סוגיות מאוחרות בתלמוד הבבלי (שיקולים ספרותיים)

מיומנויות

1. התלמידים ינתחו באופן עצמאי את ההשלכות הנובעות מחלוקה ספרותית של סוגיות הבבלי
2. הלומדים יוכלו לבצע הערכה עצמאית של תוספת מאוחרת בתלמוד הבבלי

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצבת
2-1	מבוא כללי א: הרקע ההיסטורי של הבבלי (מרכזי ההוראה וחכמיה)		גפני, יהודי בבל, עמ' 51-46	
3-4	מבוא כללי ב: החטיבות הספרותיות של הבבלי ועריכת התלמוד הבבלי			
5-6	אמוראים אחרונים בבבל א: זיהויים והיחס הכרונולוגי ביניהם	מרצה אורח:	Kalmin, <i>The Redaction of the Babylonian Talmud</i> , 12-31	

	כהן, רבינא וחכמי דורו: עיונים בסדר הדורות של אמוראים אחרונים בבבל, רמת-גן תשס"א, עמ' 261-256	פרופ' אבינועם כהן (המחלקה לתלמוד)		
7-8	א' כהן, "הדר בחצר חברו שלא מדעתו" - אפילו בעל כורחו? עיון ספרותי ומשפטי, דיני ישראל כ-א (תשס-תשסא), עמ' 553-589		סוגיה ראשונה: בבא קמא, כ ע"א-כ ע"ב (סוגיית 'זה נהנה וזה לא חסר'): לימוד החטיבה הראשונה – האמוראית של הסוגיה, והבהרת הדרכים לקביעתה	
9-10	א' כהן, "על התפלגות הנטיות ההלכתיות של האמוראים לפי אסכולות (סוגיית 'עביד איניש דינא לנפשיה')", אסופות ח (תשנ"ד) קז-קכט		הסוגיה השנייה: בבא קמא כו ע"א ("עביד איניש דינא לנפשיה") לימוד החטיבה הראשונה – האמוראית של הסוגיה, והבהרת הדרכים לקביעתה	
11-12	ב' כהן, "רב ששת לעומת רב נחמן: שתי שיטות פרשניות למקורות תנאיים, HUCA, תנאים (2005) 76, עמ' יא-לב		הסוגיה השלישית: גיטין, לג ע"א - ע"ב (סוגיית 'בפני כמה הוא מבטלון') לימוד החטיבה האמוראית של הסוגיה ומאפייניה	
13			סיכום ומסקנות (סמסטר א)	
14-15		מרצה אורח: כהן (המחלקה לתלמוד)	הסוגיה הרביעית: בבא מציעא לח ע"ב ("שומר שמסר לשומר")	
16-17	ד' הלבני, מקורות ומסורות: בבא קמא, ירושלים תשנ"ג, עמ' יא-יג		הסוגיה החמישית: בבא קמא ב ע"ב – ג ע"ב (נזקי שן וקרן) לימוד סוגיה ראשונה ("מדקתני – כיוצא בהן")	
18-19	גפני, "חיבורים נסטוריאניים", עמ' 573-572 Rubenstein, <i>The Culture of the Babylonian Talmud</i> , 1-15		בתי ספר נוצריים והסבוראים בבבל במאה החמישית והשישית: מבנה ובעלי תפקידים	
20-21	Becker, "The Comparative Study of 'Scholasticism'", 91-113		בתי ספר נוצריים וישיבות בבל במאה החמישית והשישית: השוואה סכולסטית	
22-23	שפיגל, "לשונות פירוש והוספות מאוחרות בתלמוד הבבלי", עמ' 112-91 פרידמן, סוגיות בחקר התלמוד הבבלי, עמ' 281-280		תוספות מאוחרות מימי הגאונים בבבלי – מאפייניה ודרכי זיהוין	

			סיכום ומסקנות	24
--	--	--	---------------	----

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציון סופי

תיאור התוצר	משקל בציון הסופי
הכנה והשתתפות	15% מהציון הסופי
תרגיל	15% מהציון הסופי
מטלת סיום	70% מהציון הסופי

דרישות הקורס

מטלות: יש להשלים תרגיל במהלך הקורס.
ההכנה וההשתתפות הינם חובה.

הנוכחות בקורס חובה. **תלמידים שיחסירו יותר מ-15% נוכחות בקורס לא יוכלו לגשת למטלת הסיום.**

דרישות קדם

אין דרישות מוקדמות

ביבליוגרפיה:

ספרים ומאמרים בעברית :

אלבק, ח'	מבוא לתלמודים, תל אביב תשכ"ט
אפרתי, י"א	תקופת הסבוראים וספרותה, פתח-תקווה תשל"ג, עמ' נה-סב
ברודי, י'	"בירור המקורות לכרונולוגיה של תקופת התלמוד", תרביץ ע (תשס"א), עמ' 75-107
ברילל, נ'	"תולדות ייסודו של התלמוד הבבלי כיצירה ספרותית" (תרגום: ז"ז ברואר), נטועים יא-יב (תשס"ד), עמ' 238-277
גפני, י'	יהודי בבל בתקופת התלמוד, ירושלים, תשנ"א

מבואות למקורות ומסורות: עיונים בהתהוות התלמוד, ירושלים תשע"ב, עמ' 1-47	הלבני, ד'
"על התפלגות הנטיות ההלכתיות של האמוראים לפי אסכולות (סוגיית 'עביד איניש דינא לנפשיה'), אסופות ח (תשנ"ד) קז-קכט "לאופייה של ההלכה הסבוראית: סוגיית הבבלי ריש קידושין ומסורת הגאונים", דיני ישראל כד (תשס"ז), עמ' 161-214	כהן, א' _____
"הדר בחברו שלא מדעתו - אפילו בעל כורחו? עיון ספרותי ומשפטי", דיני ישראל כ-כא (תשס-תשסא), עמ' 553-589	_____
"ישיבות מקומיות בבבל בתקופת התלמוד", ציון, ע (תשס"ה), עמ' 471-447	כהן, ב'.
ב' כהן, "רב ששת לעומת רב נחמן: שתי שיטות פרשניות למקורות תנאיים, HUCA, 76 (2005), עמ' יא-לב	_____
רבנן סבוראי ותלמודם, ירושלים תרצ"ז	לוין, ב"מ
"פרק האשה רבה בבבלי (בצירוף מבוא כללי על דרך חקר הסוגיה)", בתוך: מחקרים ומקורות, א, ירושלים-ניו-יורק, תשל"ח, עמ' 275-321	פרידמן, ש"י
סוגיות בחקר התלמוד הבבלי: אסופת מחקרים בענייני מבנה, הרכב ונוסח, ניו-יורק וירושלים תש"ע, עמ' 280-316	_____
"לשונות פירוש והוספות מאוחרות בתלמוד הבבלי", תעודה ג (תשמ"ג), עמ' 91-112	שפיגל, י"ש

ספרים ומאמרים באנגלית:

Cohen, B.	"Was There Really a Rava II? (A Re-Examination of The Talmudic Evidence)," <i>The Jewish Quarterly Review</i> 103 (2013), pp. 273-297
Elman, Y.	"The World of the 'Saboraim'", <i>Creation and Composition</i> (ed. J. Rubenstein), Tübingen 2005, pp. 384-415
Kalmin, R.	<i>Sages, Stories, Authors, and Editors in Rabbinic Babylonia</i> , Atlanta-Georgia, 1994

_____.

"The Post – Rav Ashi Amoraim: Transition or Continuity? A Study of the Role of the Final Generations of Amoraim in the Redaction of the Talmud", *AJS Review* 11 (1986), pp. 157-187

Kraemer, D.C

The Mind of the Talmud, Oxford 1990

Oppenheimer, A.

Babylonia Judaica in the Talmudic Period, Wiesbaden, 1983.